

De laatbank en de schepenbank

Tussen 1294 en 1312 bepaalt Jan II, hertog van Brabant, dat Bladel, Reusel en Arendonk niet meer zullen behoren tot de meierij van 's-Hertogenbosch, maar verenigd zullen worden met het schoutambt van Antwerpen en dat Bladel en Arendonk hun hoofdvonnissen zullen halen in Antwerpen (OB 886). Hertogin Johanna bevestigt deze scheiding op 26 juli 1400, waarbij zij binnen het schoutambt van Antwerpen meer specifiek het ambacht van Herentals noemt, waar die van Bladel een tijd geleden hun hoofdvonnissen hebben gehaald; zij bepaalt wederom, dat Bladel hoofdvonnissen heeft te halen in Antwerpen.

Uit deze gegevens blijkt in ieder geval dat Arendonk en Bladel schepenbanken zijn ± 1300 en in 1400, terwijl Reusel tot een van die banken (i.c. Bladel) heeft behoord! Voor de schepenbank wordt verder verwezen naar Bladel.

In 1434 verschijnt heer Lucas van Eyck, priester en meester van het godshuis van Postel, voor de hertog en toont aan, dat hij en zijn voorgangers, meesters van Postel, in het dorp Reusel vanouds hebben gehad en nog hebben zeker recht of bedrijf (=laatbank), bestaande uit 1 meier en 7 laten, die kennis hebben van erven en onterven en het reiken van vonnis daarop, die hen mondeling wordt doorgegeven. De meier mag een geding leggen en met genoemde laten mag worden gedingd in zaken tot 3 schellingen toe, daarboven moet worden gedingd voor de bank in het dorp Bladel.

De hertog van Brabant verleent op 1 januari 1435 (n.st.) de meester het recht om 7 wettige mannen te kiezen, die te zetten en te eden of door de meier van Reusel te doen zetten en eden als schepenen aldaar, die minstens één jaar in functie moeten blijven; hij mag schepenen ontzetten als het hem goeddunkt. De schepenen zullen een "gemeynen segel" hebben, zoals hen door de meester van Postel met genoemde meier zal worden opgedragen.

De taak van de schepenen zal zijn: erven, onterven, vonnis reiken en andere zaken de rechten, heerlijkheden en eigendom van het godshuis aangaande (W., 49-53).

Naar aanleiding van de brief van de aartshertogen van 31 juli 1606 worden de plaatselijke costumen van de Reuselse laatbank opgeschreven (editie 1717, 292-327).

In de 17e eeuw blijkt ook de cijnshof (als die al geen onderdeel uitmaakte van de laatbank) samengevoegd te zijn met de laatbank, daar in 1666 sprake is van "de heerlijke cijnshoeve ende laetbank tot Reusel" (inl. Reusel, p. 3).

Bij besluit van de Staten-Generaal van 2 november 1688 wordt op 16 mei 1689 de laatbank van Reusel "verwijderd" door de hoogschout van 's-Hertogenbosch (W., 83) en kwam een einde aan het bestaan van deze laatbank!

Zegels van de laatbank

Het gebruik van een zegel wordt eerst door de Brabantse hertog op 1 januari 1435 toegestaan, terwijl ná de opheffing in 1688/1689 geen nieuwe zegels meer worden vervaardigd.

In de tussenliggende periode zijn nogal wat zegels in gebruik geweest.

Het oudste zegel is een spits-ovaal zegel van 2½ bij 3½ cm. en vertoont binnen de legenda S:SCABINORUM VILLE DE ROESEL een boom waarvoor een wapenschild, waarop het Lam Gods is gelegen. Het wapenschild is dat van de familie Van Eyck, welke familie in de jaren 1413-1432, 1434-1449, 1452-1465 en 1479-1516 provisoren van het godshuis van Postel leverde (W., Postel, p. 292). Van dit type is een exemplaar uit 1448 bekend (AP, charters Reusel nr. 14). Precies hetzelfde zegel is in de 80-jarige oorlog gesneden, waarschijnlijk omdat het oude zegel verloren was gegaan, en vertoont naast bovenstaande omschrijving en afbeelding naast het wapenschild Van Eyck het jaartal 15()98. Dit type blijft zeker tot 1613 in gebruik (W., 67) (een exemplaar van dit zegel uit 1613 in AP, ch. Reusel nr. 27).

In 1390-1392 worden zij ookwel schepenen van Postel genoemd (Byl., 175, noot 5).

Als het klooster Postel in 1621 als abdij van de abdij van Floreffe wordt afgescheiden, zal de behoefte aan een nieuw zegel voor de grondheerlijkheid Reusel ook zijn gestegen.

Van de respectievelijke abten tussen 1621 en 1689: Colibrant, Du Chesne, Boesdonk, Janssen, Gaillard en Sichmans, zijn slechts vernieuwde zegels bekend van Du Chesne (1628), Boesdonk (1636), Janssen (1670) en Sichmans (1680). Van Colibrant en Gaillard zijn geen zegels bekend.

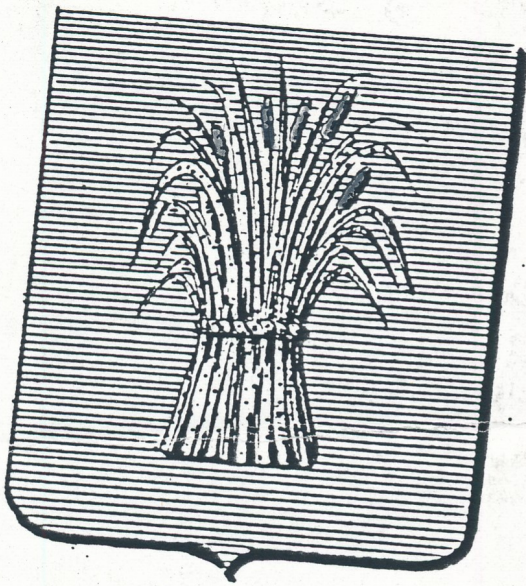
Hierna zien wij de zegels uit de jaren 1435-1598 (1621), 1628-, 1636-, 1670- en 1680-1689 afgebeeld:

Van het type uit 1628 is een exemplaar bekend uit 1629 (AP, ch. Reusel nr. 30), van het type uit 1636 een exemplaar uit 1649 (AP, map Reusel 5), en 1650 (t.a.p.), van het type uit 1670 één uit 1676 (AP, map Reusel 4).

Daarnaast hebben wij in één geval een akte aangetroffen, waarin de president en een schepen van Reusel met hun persoonlijke zegel hebben gezegeld, 16 juni 1655 (AP, map Reusel 4).

Het gemeentewapen

Naar aanleiding van de advertentie van de Hoge Raad van Adel van 12 januari 1815 schrijft burgemeester Vosters op 25 april 1815 aan de gouverneur der provincie, dat Reusel voorheen met die van Bladel en Netersel was gecombineerd en dat deze (schepenbank) één wapen had, dat te Bladel zal berusten, zodat er voor zijn gemeente GEEN WAPEN bestaat. Hij verzoekt derhalve er EEN TE MOGEN AANSCHAFFEN danwel er een door de gouverneur te laten aanleveren ! (HRvA). Op 14 oktober 1818 VERLEENT de Hoge Raad van Adel aan de gemeente Reusel het volgende wapen: zijnde een schild van lazuur, beladen met een koornschoof van goud (Diploma). Opvalt, dat blijkbaar zonder kennis van het eigen verleden toch voor een symbool is gekozen, dat voorkomt in het laatste "eigen" schepenbankszegel van 1680 uit het wapen van de abt van Postel, Sichmans !

REUSEL.

121.

Verpotten van 46 à 47 mm
de hooftschep n.v. 31 mm

37

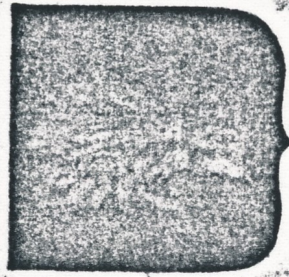
Gemeente wapen Reusel

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denselven toegestaan bij besluit van den 31 Augustus 1710 N: 46, verleend bij
dezen de *Samment van* *Bevel*, het navolgende Wapen:

De Wynde van de hield
met een toornich

van laarje. t. laarje
van goud.

Gedaan in SCRIPVENHAGE den 10. October 1710

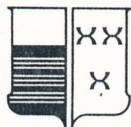
Mich. J. B. van der ...

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD,

de Hants. van der Secretaris.

KRONIEK VAN DE KEMPEN

HET STREEKARCHIEF

ZUID-OOST BRABANT

Het gemeentewapen van Reusel

In een opgave van goederen die de abdy van Floreffe tot 1173 ten behoeve van het godshuis of de kerk van Postel heeft verworven staat vermeld, dat een aantal lieden derde en zesde delen van het dorp Reusel aan die kerk heeft geschonken. Als degene die een derde deel schonk aanvankelijk slechts de helft daarvan heeft bezeten een eerst daarna het tweede derde deel door bijvoorbeeld koop of erfenis heeft verworven, kunnen de zesde delen kindsdelen zijn van een erfenis en de schenkers van één ouderpaar stammen. Deze veronderstelling wordt versterkt door het feit dat drie van de vier schenkers hun gift doen met toestemming van hun kind(eren) en kleinkinderen! Het gemeenschappelijk ouderpaar zal dan omreks 1100 het grondgebied en de van Reusel hebben bezeten. In

Zegel van Reusel met het wapen Van Boesdoncq uit 1636

volgde Arnold Brabant, die na be raad met zijn zonen Berner, Otto en Arnold een zesde deel schonk van het allodium van Reusel en van het patronaatsrecht (= recht om pastoor ter benoeming voor te dragen) aldaar, met alle recht dat hij in genoemd domein bezat. Zijn dochter Jutta zou zelfs in het klooster van Postel intreden. Een ander een zesde deel werd geschonken door de edelvrouw Berta van Blaarthem, met toestemming van haar dochter Gisla en haar kleinkinderen (Gisla's kinderen) Alard, graaf van Megen, Dirk (van Altena?) en Roger Scademulen. Daar genoemde graaf van Megen in 1145 als getuige optreedt, zal ook deze schenking omstreeks dat jaar zijn geschied. Het laatste een zesde deel werd geschonken door vrouwe Didradis van Rixtel, met toestemming van haar kinderen Henricus, Baldewinus en Sibillie. Hiermee was Postel/Floreffe dus bezitter geworden van 5/6 deel van de parochie Reusel met de tienden en toebehoren, terwijl de bisschop van Luik in 1290 het bezit van het patronaatsrecht bevestigde. Dit laatste recht werd in 1618 (toen Postel onafhankelijk werd van Floreffe) mmet de tienden door de abdy van Floreffe aan het klooster van Postel overgedragen. In bovengenoemde schenkingen ligt de grondslag voor het bezit van het grondheerlijkheid (= lage heerlijkheid) van het klooster Postel te Reusel. In 1331 wordt de molen van Reusel als bezit van het klooster genoemd en in 1571 behoren zeven hoeveën tot het kloosterbezit. Het zijn Den Ruwenbocht, Te Loven, Ten Bruegelhuys, Ten Poele en Het Vehuys. Aan de laatste hoeve is dan een gasthuys verbonden. Was de grondheerlijkheid in het bezit van de priorij van Postel, de hoge heerlijkheid behoorde aan de hertogen van Brabant. Hertog Jan II (1294-1312) bepaalde immers dat Bladel, Reusel en Arendonk niet meer zouden behoren tot de Meierij van 's-Hertogenbosch maar tot het Schoutambt van Antwerpen (zie het vorige artikel over Bladel). In dezelfde akte staat dat Bladel en Arendonk een eigen schepenenbank hebben. Hieruit kan men alleen concluderen dat

Reusel tot een van die banken moet hebben behoord, i.c. de bank van Bladel, zoals zal blijken. Alhoewel de schepenen van Reusel al in 1390-1392 worden genoemd als 'schepenen van Postel', toch wordt eerst uit een akte van 1434 duidelijk wat hiermee wordt bedoeld. In 1434 verschijnt heer Lucas van Eyck, priester en meester van het godshuis van Postel voor de hertog van Brabant en toont aan dat hij en zijn voorgangers als meesters van Postel in het dorp Reusel van oudsher zeker recht of bedrijf hebben gehad en nog hebben, bestaande uit één meier (= schout) en zeven laten (= hier: rechters/schepenen), die kennis hebben van erven en ontverven en het reiken van vonnis daarop. Deze kennis wordt mondeling doorgegeven. De meier mag een geding leggen en met genoemde laten mag worden gedingd in zaken tot drie schellingen toe. Daarboven moet worden gedingd voor de bank van Bladel. Zo was de situatie dus tot 1435.

Zegel van Reusel met het wapen Janssen uit 1670

De Hertog van Brabant verleent op 1 januari 1435 aan de meester van Postel het recht om zeven wettige mannen te kiezen, die te zetten (= in functie aan te stellen) en te beëdigden of door zijn meier te laten zetten of beëdigden als schepenen van Reusel. Deze schepenen moeten tenminste één jaar in functie blijven en krijgen tot taak: erven, ontverven, vonnis reiken en andere zaken en rechten die de heerlijkheden en ei-

Zegel van Reusel met het wapen Sichmans uit 1685

gendom van het godshuis van Postel aangaan. Ook mag de meester de schepenen ontzetten (= uit hun functie zetten) als het dat goeddunkt. De schepenen zullen een 'gemeynen segel' hebben, zoals hen door de meester van Postel met genoemde meier zal worden opgedragen. Binnen de schepenenbank van Bladel functioneerde dus een andere (lagere) schepenenbank, die van Reusel, die alleen kon optreden in zaken betreffende de heerlijkheden en eigendommen, die aan Postel toebehoorden. Toch bleef de naam laatbank voor schepenenbank in zwang. Nog in 1666 is sprake van 'de heerlijke cijnshoeve en de laatbank tot Reusel'. Cijnshof is een andere

Stempel van Reusel uit 1810-1814

benaming voor laatbank. In 1606 worden de costume (= rechtregels), die tot dan mondeling werden doorgegeven, op schrift gesteld. Bij besluit van de Staten-Generaal van 2 november 1688 wordt op 16 mei 1689 de laatbank van Reusel 'verwijderd' (= opgeheven) door de hoogschout van 's-Hertogenbosch en gaat Reusel voortaan dus ook voor zaken de lage heerlijkheid aangaande tot de bank van Bladel behoren. Zoals wij zagen wordt het gebruik van een zegel eerst door de Brabantse hertog op 1 januari 1435 toegestaan, terwijl na de opheffing van de schepenen- of laatbank op 16 mei 1689 geen nieuwe zegelstempels meer worden gesneden. In de tussentijdse periode zijn echter nogal wat zegels in gebruik geweest. Het oudste zegel vertoont binnen het randschrift 'S. SCABINORVM VILLE DE ROESEL' een boom, waarvoor een wapenschild is geplaatst. Op het wapenschild is het Lam Gods gelegen en het wapenschild zelf vertoont het familiewapen van Lucas van Eyck, meester van Postel in de jaren 1434-1449. Ook na 1449 komen wij nog Van Eycks als meesters van Postel tegen en wel in de jaren 1452-1465 en 1479-1516. Dit eerste zegel uit 1435 is waarschijnlijk in de eerste jaren van de 80-jarige oorlog verloren gegaan omdat in 1598 een identiek zegelstempel werd gesneden, aan weerszijden van het wapenschild voorzien van het jaartal 15 - 98. Dit zegel is zeker tot 1613 in gebruik gebleven, waarschijnlijk echter tot 1628, toen wederom een nieuw stempel werd vervaardigd.

schependomszegel hebben wij slechts één akte gevonden waarop twee persoonlijke zegels van Reuseelse schepenen zijn gedrukt (1655). Tussen 1689 en 1798 wordt voor Reusel verwezen naar het artikel van Bladel. Of Reusel al in 1798 de Franse vrijheidsmaagd is gaan voeren is niet bekend. Wel werd in 1810 een stempel gesneden met de Franse Keizerlijke adelaar en het randschrift MAIRE DE REUZEL. In 1814 werd geen eigen symbool gezocht voor het gemeentestempel, zoals op andere plaatsen wel gebeurde. Naar aanleiding van de advertentie van de Hoge Raad van Adel van 12 januari 1815 schrijft burgemeester Vosters op 25 april van dat jaar aan de gouverneur der provincie dat Reusel voordien met die van Bladel en Netersel was gecombineerd en dat deze combinatie (= schepenenbank) één wapen had, dat te Bladel berustte. Voor zijn eigen gemeenschap was er dus één wapen! Hij verzoekt derhalve er 'een te mogen aanschaffen' dan wel er 'een door de gouverneur te laten aanleveren'!

Wat er na dit schrijven precies is gebeurd, is niet bekend. Ook niet wie het idee voor het nieuwe wapen heeft aangeleverd: de burgemeester of de gouverneur? Op 14 oktober 1818 verleent de Hoge Raad van Adel aan de gemeente Reusel het volgende wapen: 'zijnde een schild van laazuur, beladen met een kornschooft van goud'. Volgens de uitleg van de gemeente Reusel zou dit wapen de agrarische oorsprong van de gemeente symboliseren. Dit blijkt ook ons voor de hand te liggen. Toch willen wij hier ook wijzen op een toeval, waardoor het wapen dat in 1818 werd verleend een band krijgt met de in 1689 opgeheven Reuseelse schepenenbank. Beide vertonen de kornschooft. Zonder het te weten heeft de burgemeester c.q. gouverneur in 1815 dus een band met het verleden geschapen. Reusel bezit een mooi wapen. Ook de kleuren zijn goed als men de (thans uit het landschap verdwenen) gouden kornschooft geplaatst ziet tegen een heldere Kempische hemel!

J.Th.M. Melssen

Streekarchief Zuid-Oost Brabant

Ons
eige taal

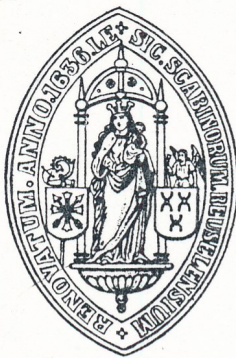
Dieje mins

Zoals u weet kunnen zelfstandige naamwoorden mannelijk, vrouwelijk en onzijdig zijn. Dialekt sprekers hebben op andere mensen voordat ze dat ook echt weten. Als je aan iemand die zich uitsluitend met Nederlanders moet behelpen vraagt of woorden als tafel, stoel, poot, vlieger, enz. mannelijk, vrouwelijk dan wel onzijdig zijn, staat die goeie man of vrouw met zijn mond vol tanden (laten we even aannemen dat het met zijn gebit beter gesteld is dan met zijn taalgevoel). Of een woord onzijdig is, kan iedereen wel bepalen. Je kunt er 't voorzeten: 't boek, 't feest, 't gewicht, 't overige woorden kun je 'n zetten

Zegel van Reusel uit 1435

genoemde opgave word verhaald dat heer Fastradus uit Uitwijk een derde deel van het domein waarop de kerk van Postel werd gesticht aan de kerk van Floreffe gaf. Deze schenking wordt algemeen gedateerd tussen 1122 en 1138. In ieder geval moet de schenking vóór 1 augustus 1140 hebben plaatsgevonden, toen de kerk van Postel werd ingewijd. Kort na de eerste schenking schonk dezelfde Fastradus nog een derde deel van het domein van Reusel en een gelijk deel van de kerk van dat dorp met alle recht en vrije heerlijkheid in beemden, broeuitvangen en twee delen van os. Na deze eerste begiftiger

Zegel van Reusel met het wapen Du Chesne uit 1628

WEERSPREUK

Mei zuur en nat
vult schuur en vat.

